

Sak 02/2023 - Kvoter for betinget skadefelling av bjørn, jerv og gaupe fra 1. juni 2023 til 15. februar 2024

Saksutredning fra sekretariatet

Sekretariatet anbefaler at rovviltnemnda fatter følgende vedtak vedrørende betinget skadefelling av bjørn og jerv fra 1. juni 2023 – 15. februar 2024:

Forslag til vedtak:

1. Rovviltnemnda har myndighet til å tildele kvote for betinget skadefelling av bjørn.
2. Rovviltnemnda har ikke myndighet til å tildele kvote for betinget skadefelling av gaupe.
3. Rovviltnemnda har myndighet til å tildele kvote for betinget skadefelling av jerv.
4. Rovviltnemnda tildeler en betinget skadefellingskvote på 1 jerv i region 4.
5. Rovviltnemnda tildeler en betinget skadefellingskvote på 1 bjørn i region 4.
6. Rovviltnemnda vil anbefale Miljødirektoratet å vedta en betinget skadefellingskvote på 1 gaupe i region 4.

Vedtak 4. og 5. er fattet med hjemmel i § 8 i forskrift om forvaltning av rovvilt av 18. mars 2005.

Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Rovviltnemnda anser at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om virkninger på naturmiljøet i denne saken (jf. § 8) og føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven, jf. § 9, kommer derfor ikke til anvendelse. Hensynet til differensiert forvaltning skal ligge til grunn for en tillatelse til skadefelling, jf. § 12. Nemndene anser at § 11 ikke er relevant i denne sammenheng.

Vedtaket er et enkeltvedtak og kan påklages i medhold av forvaltningsloven kapittel VI, senest innen 3 uker etter at vedtaket er gjort kjent.

Siden vedtak 6 ikke er et forvaltningsvedtak, men en uttalelse til Miljødirektoratet, er det ikke klageadgang. Det vil imidlertid være klagerett på direktoratets vedtak.

Bakgrunn

I forskriften om forvaltning av rovvilt, fastsatt ved Kgl. res. den 18.3.2005, er de regionale rovviltnemndenes gitt myndighet til å fatte vedtak om kvote for betinget skadefelling etter forskriftens § 8 når bestanden ligger over det nasjonalt fastsatte bestandsmålet for regionene. Forvaltningsmålet for region 4 er 6 årlige ynglinger av gaupe og 4-6 årlige ynglinger av ulv i samarbeid med region 5. Region 4 har ikke egne bestandsmål for jerv eller bjørn. Statsforvalterne

kan iht. forskriftens § 9 og med bakgrunn i de fastsatte kvotene etter § 8., av eget tiltak eller etter søknad fatte vedtak om iverksetting av skadefelling av rovvilt for å forhindre fremtidig skade på bufe.

Nemnda må derfor for hver rovviltart ta stilling til om den har myndighet til å fatte vedtak om kvote for betinget skadefelling, samt fastsette størrelsen på kvotene.

Miljødirektoratet kan iht. rovviltforskriften § 13 fatte vedtak om betinget skadefelling av gaupe, jerv, bjørn og ulv – selv om bestandsmålet ikke er nådd.

Mer om lovgrunnlaget

Forskrift om forvaltning av rovvilt

Følgende bestemmelser med tilhørende kommentarer gjelder vurdering av hvorvidt de regionale nemndene har myndighet til å fatte vedtak, og fastsetting av kvote for betinget skadefelling:

§ 1. Formål (ref.)

Formålet med denne forskrift er å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn. Innenfor en slik ramme skal forvaltningen også ivareta hensyn til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser. Forvaltningen skal være differensiert slik at hensynet til ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike rovviltarter.

Forskriften skal sikre en forvaltning som vektlegger forutsigbarhet og lokal medvirkning.

§ 4. Forvaltningsregioner og nasjonale bestandsmål for regionene (ref.)

Det skal være åtte forvaltningsregioner med tilhørende nasjonale mål for antall årlige ynglinger innenfor regionens grenser

- *Region 4: 6 ynglinger av gaupe, samt, i samarbeid med region 5, 4–6 årlige ynglinger av ulv hvorav 3 skal ha skjedd i revir som i sin helhet ligger i Norge*

§ 7. Generelle bestemmelser om vedtak fattet av rovviltnemnden (ref.)

Rovviltnemnden har myndighet til å fatte vedtak om kvote for felling etter forskriften § 8 og § 10 og kvote for jakt etter forskriften § 11 når bestanden av den enkelte art ligger over de nasjonalt fastsatte bestandsmålene for regionen, jf. forskriften § 4.

Videre har rovviltnemnden vedtaksmyndighet for bjørn når det er 10 ynglinger eller mer av bjørn i Norge. Klima- og miljødepartementet kan beslutte unntak fra bestemmelsen om vedtaksmyndighet for bjørn dersom det foreligger særskilte grunner. Nemndens myndighet skal for ulv og bjørn baseres på de siste dokumenterte data om siste års ynglinger fra Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt, jf. forskriften § 3 tredje ledd. Tilsvarende skal nemndens myndighet for gaupe og jerv baseres på gjennomsnittet av dokumenterte data om ynglinger de tre siste årene fra Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt.

Rovviltnemndens vedtak skal bygge på den regionale forvaltningsplanen for rovvilt, data om biologiske og bestandsmessige forhold og om skade- og konfliktsituasjonen, jf. forskriften § 3 tredje ledd og § 6.

For at rovviltnemnden skal være beslutningsdyktig må minst tre medlemmer (eller varamedlemmer) være til stede. Vedtak fattes ved flertallsbeslutninger. Ved stemmelikhet har leder dobbeltstemme.

Etter at vedtak om kvote for felling er fattet etter forskriften § 8 og § 10 og kvote for jakt etter forskriften § 11, skal irregulær avgang av rovvilt innenfor regionen belastes den kvote som er bestemt av rovviltnemnden.

Kommentarer til § 7

Første ledd regulerer når nemnden har myndighet til å fatte vedtak etter forskriften. Nemnda må derfor for hver rovviltart på vedtakstidspunktet ta stilling til om nemnda har myndighet til å fatte vedtak.

Det følger av første punktum at rovviltnemndene har myndighet til å fatte vedtak om kvote for felling etter forskriften § 8 og § 10 og jakt etter forskriften § 11 dersom bestanden av den enkelte art ligger over det nasjonalt fastsatte bestandsmålet for regionen. Vurderingen av om nemnden har myndighet skal for ulv og bjørn baseres på de siste dokumenterte data om siste års ynglinger fra Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt, jf. forskriften § 3 tredje ledd. For gaupe og jerv skal vurderingen av nemndens myndighet baseres på gjennomsnittet av dokumenterte data om ynglinger de tre siste årene fra Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt.

I de tilfeller der de nasjonale bestandsmålene i regionen ikke er nådd har ikke rovviltnemnden myndighet til å fatte vedtak om kvote for felling og jakt. I disse tilfellene er det Miljødirektoratet som har myndighet til å fatte vedtak om kvote for felling og jakt i regionen. Direktoratet skal imidlertid vurdere om slik myndighet skal delegeres til rovviltnemnden etter en helhetlig vurdering av bestandssituasjonen for den aktuelle rovviltart, jf. kommentarene til forskriften § 13 annet ledd.

Annet ledd regulerer hva rovviltnemnden skal legge vekt på ved vedtak om kvote for betinget skadefelling, lisensfelling og kvotejakt på gaupe og antall dyr som kan felles ved slik felling eller jakt. Ved vurdering av felling eller jakt skal rovviltnemnden gjøre en samlet vurdering av bestandens status og forventede utvikling og sannsynliggjøre at bestanden etter neste yngling fortsatt vil oppfylle det nasjonalt fastsatte bestandsmålet for regionen. Kravet til presisjon i forvaltningsvedtak både med hensyn til bruk av skadefellingstillatelser og kvotejakt/lisensfelling øker jo nærmere ned mot de nasjonale bestandsmålene den aktuelle rovviltart forvaltes.

Det er sekretariatet, jf. forskriften § 5 femte ledd, som skal legge til rette for et godt beslutningsunderlag for den regionale rovviltnemnden. Dersom forutsetningene for et vedtak i en rovviltnemnd endres på en måte som kan ha betydning for det aktuelle vedtaket, skal sekretariatet raskest mulig informere rovviltnemnden om slike endringer. I slike tilfeller skal rovviltnemnden vurdere om det er behov for endringer i de kvotevedtak som er fattet.

§ 8. Kvote for betinget skadefelling av gaupe, jerv, bjørn og ulv

Dersom vilkårene i forskriften § 7 er oppfylt, kan en rovviltnemnd tildele kvote for betinget skadefelling på gaupe, jerv, bjørn og ulv til Statsforvalteren for å forhindre at disse artene gjør skade på bufe eller tamrein. Kvote for betinget skadefelling gjelder fra 1. juni til og med 15. februar.

Vedtaket etter første ledd som gjelder ulv i regionene 4 og 5 skal fattes av rovviltnemndene i disse to regionene i fellesskap.

Kommentarer til § 8:

Nemndens myndighet til å fatte vedtak og fastsette kvote følger av forskriften § 7. Kvoten fastsettes som antall enkeltindivider av en rovviltart som kan felles innenfor regionen i perioden 1. juni et år til og med 15. februar det neste år.

Det er Statsforvalteren, jf. forskriften § 9 første ledd, som vedtar å iverksette fellingsforsøk innenfor den kvoten som rovviltnemnden har satt når betingelsene for øvrig er til stede for slik felling, jf. forskriften § 9 annet ledd. Rovviltnemnden kan om ønskelig fordele kvoten på nærmere angitte områder eller fylker innenfor sin region. Dette kan være nødvendig for å sikre en tilstrekkelig målrettet utnyttelse av kvoten i forhold til den geografisk differensierte forvaltningen i regionen, jf. forskriften § 6.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldsloven trådte i kraft 1. juli 2009. Loven gir omfattende bestemmelser for forvaltningen av naturens mangfold. Forskrift om forvaltning av rovvilt er hjemlet i viltloven, men naturmangfoldlovens bestemmelser vil også gi føringer for vedtak som gjelder rovviltets forvaltning.

Naturmangfoldloven § 7 sier at prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet og vurderingene skal framgå av beslutningen. Tiltak etter naturmangfoldloven skal også avveies mot andre viktige samfunnsinteresser, jf. § 14. En slik avveining skal ikke medføre at målet i § 5 fravikes, men at tiltaket vil kunne medføre at målsettingen nås på annen måte eller i annet tempo enn hvis naturmangfoldet hadde vært eneste hensynet å ta, jf. prinsippet om geografisk differensiert rovviltforvaltning i rovviltforskriften § 1. Noen av de viktigste bestemmelsene gjengis under.

§ 8. (kunnskapsgrunnlaget)

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

§ 9. (føre-var-prinsippet)

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

§ 18. (annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk etter vurdering av myndighetene)

Kongen kan ved forskrift eller enkeltvedtak tillate uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk

- a) for å beskytte naturlige forekommende planter, dyr og økosystemer,*
- b) for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom,*

- c) *for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning,*

...

Vedtaket etter første ledd bokstav a til f kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte. Det skal ved vurdering av uttak av rovvilt etter første ledd bokstav c legges vekt på om bestandsmål som er vedtatt i Stortinget er nådd.

Myndigheten etter loven kan av eget tiltak iverksette uttak med formål som nevnt i første ledd bokstav a til d og g, jf. annet ledd. Uttaket regnes ikke som enkeltvedtak, og kan om nødvendig skje på annens eiendom. Kongen kan gi nærmere forskrift om slikt uttak.

Bjørn

Region 4 har ikke et regionalt bestandsmål for bjørn, og nemnda står fritt til å tildele en kvote for betinget skadefelling.

Iht. Rovdatas bestandsvurdering ble det i 2022 antatt at det var 9,5 ynglinger av bjørn i Norge. Bestandsmålet i Norge er 13 ynglinger. Ingen av disse var i region 4.

Vurdering bjørn

Det blir enkelte år observert bjørn i regionen. De siste 14 årene har bjørn blitt dokumentert i 2008, 2010, 2011, 2012 og 2020. Bjørnen som kom i 2012 var skadegjørende og var innom Akershus, nordøst i Eidsvoll kommune mot Stange. De øvrige årene har det ikke vært bekreftede observasjoner av bjørn. I 2021 ble det imidlertid felt en bjørn på skadefelling i Nord-Odal kommune i Innlandet, som grenser til Eidsvoll og Nes kommuner i Viken.

Med unntak av skadene i 2012, samt ett skadetilfelle i Aurskog-Høland i 2004, har bjørn ikke forårsaket skade på beitedyr i regionen.

Statsforvalteren ønsker å ha en kvote for betinget skadefelling av bjørn, i tilfelle skadesituasjoner oppstår akutt i beitesesongen. Sekretariatet mener det er tilstrekkelig med en kvote på ett dyr.

Sekretariatet tilrår at rovviltnemnda i region 4 fatter følgende vedtak:

- Rovviltnemnda har myndighet til å tildele kvote for betinget skadefelling av bjørn.
- Rovviltnemnda tildeler en betinget skadefellingskvote på 1 bjørn i region 4.

Jerv

Region 4 har ikke et regionalt bestandsmål for jerv, og nemnda står derfor fritt til å tildele en kvote for betinget skadefelling.

Iht. Rovdata ble det i 2022 påvist 45 jervekull i Norge. Dette var en nedgang på 15 kull sammenlignet med 2021. Bestandsmålet i Norge er på 39 kull. Det nasjonale bestandsestimatet basert på antall ynglinger de tre siste årene anslår bestanden til å være på ca. 350 voksendyr i Norge.

Vurdering jerv

I februar 2022 er det dokumentert jerv i regionen på viltkamera i Aurskog-Høland kommune. Det er videre påvist jerv i regionen i 2021 (Jevnaker i februar) og i 2020 ble det dokumentert jerv i regionen i juni (Sarpsborg), juli (Nittedal) og oktober (Hurdal).

Historisk har imidlertid forekomsten av jerv i vår region vært sporadisk, og det er lenge mellom hver gang dette rovdyret besøker vår region. Det har de senere årene imidlertid vært en tendens til at jerven i større grad observeres sørover på Østlandet. Dette kan medføre at vi får mer besøk fremover.

I 2009 var det mistanke om jerveskader nordøst i Eidsvoll kommune. Rovviltnemnden fattet i den forbindelse et vedtak om betinget skadefelling av ett individ.

Jerven har et predasjonsmønster der den kan ta mye sau dersom den først slår seg til i et beiteområde. Statsforvalteren ønsker dermed å ha en kvote for betinget skadefelling av jerv, i tilfelle skadesituasjoner oppstår akutt i beitesesongen.

Vi anser at det er tilstrekkelig med en kvote på ett dyr.

Sekretariatet tilrår at rovviltnemnda i region 4 fatter følgende vedtak:

- Rovviltnemnda har myndighet til å tildele kvote for betinget skadefelling av jerv.
- Rovviltnemnda tildeler en betinget skadefellingskvote på 1. jerv i region 4.

Gaupe

Våren 2022 gav Rovdata ut den årlige bestandsrapporten om gaupebestanden i Skandinavia

I rapporten vises det til at antall familiegrupper i rovviltregion 4 er på 3 og de tre siste årene har region 4 i snitt hatt 2,2 familiegrupper.

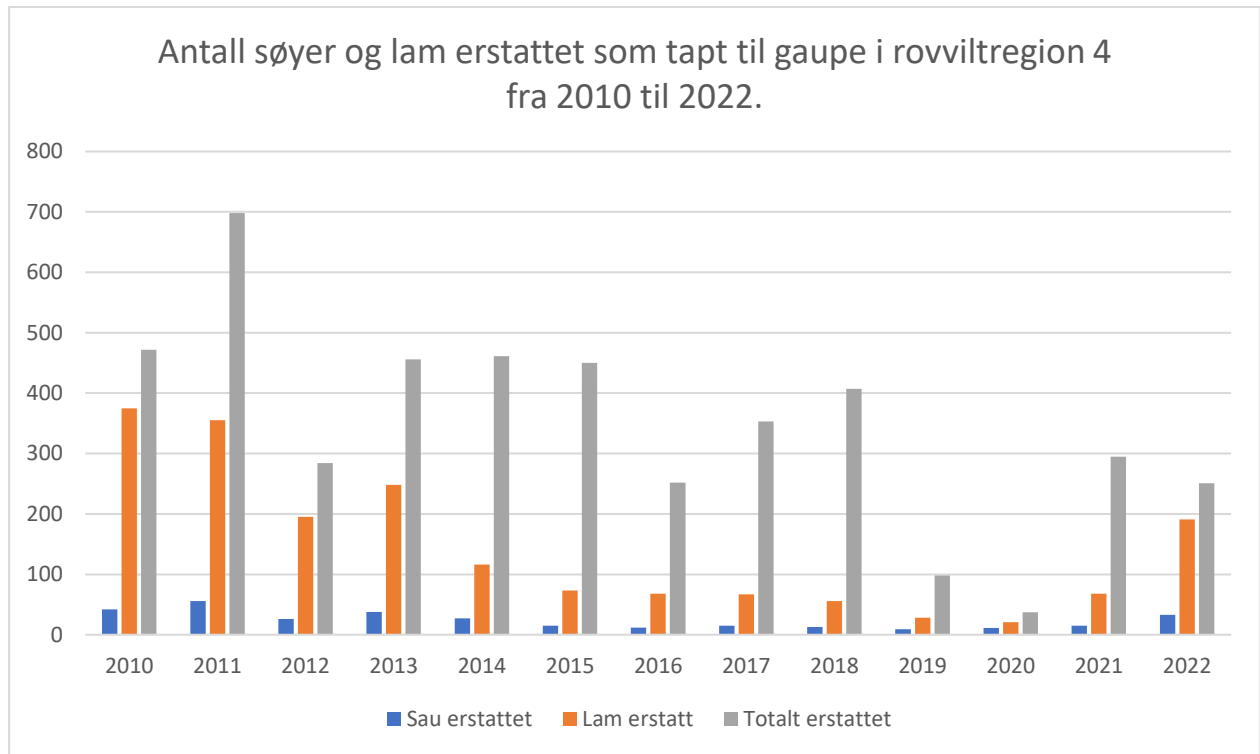
Bestandsmålet for gaupe i region 4 er på seks familiegrupper. Siden bestandsmålet ikke er nådd, er myndighet for tildeling av en eventuell kvote for betinget skadefelling i regionen hos Miljødirektoratet. Rovviltnemnda står allikevel fritt til å foreta en vurdering av eventuell kvote og sende en anbefaling til Miljødirektoratet som grunnlag for direktoratets behandling av saken.

Kvote for betinget skadefelling av gaupe gjelder fra 1. juni til og med 15. februar.

Skadebilde

Frem til rundt 2012 var gaupe den største skadevolderen på beitedyr i region 4. I senere år har skadene på beitedyr gått ned, særlig fra gaupe. I Akershus i 2011 og 2013 var skadene forårsaket av gaupe og ulv forholdsvis lik, mens det fra 2014 er betydelig større tap av beitedyr til ulv enn til gaupe. For 2022 er det motsatt, med vesentlig større gaupeskader enn ulveskader. Totalt ble det i region 4 i 2022 erstattet 224 lam og sau til gaupe. Dette var en stor økning fra foregående år og man må tilbake til 2013 for å finne like høye tapstall til gaupe i regionen. Med unntak av 2020, så var 2022 året med lavest tapstall til ulv og dette gjorde at de totale tapstallene grunnet rovvilt ikke utmerket seg iht. tidligere år.

De siste ti årene har det vært en positiv utvikling i tapstallene, men det var en relativt kraftig økning fra 2020 til 2021 og videre i 2022.

Figur 1. Viser utvikling av tap og erstattet totalt for region 4. siden 2010. Søyer er i blått, lam i oransje og de totale tapene (inkl. ulv) er i grått.

Vurdering gaupe

Rovviltnemnda har pga. en gaupebestand som ligger lavere enn bestandsmålet, ikke myndighet til å fastsette kvote for betinget skadefelling på gaupe i 2023/2024.

Ut ifra tidligere erfaring så vil det forekomme søknader om felling av skadegjørende individer, men forsøk på felling på barmark uten sporsnø, er i de aller fleste tilfeller resultatløse. Statsforvalteren i Oslo og Viken ønsker likevel en kvote for betinget skadefelling. I de tilfeller hvor der forekommer skade på sau og lam som ikke lar seg forhindre ved hjelp av andre tiltak, kan skadefelling være det eneste aktuelle tiltaket. En tildeling av skadefellingstillatelser vil også kunne ha en konfliktdempende effekt til tross for at forsøk på felling av gaupe uten sporsnø sjeldent medfører resultater.

Det har blitt gitt få skadefellingstillatelser i de siste årene i region 4. I Nannestad ble det gitt en skadefellingstillatelse i 2010 på grunn av skade på sau. I 2018 ble det gitt en skadefellingstillatelse i Rømskog kommune på grunn av skade på hjort i innhegning. Behovet for betinget skadefellingskvote for gaupe i region 4 vurderes derfor til å være på én gaupe.

Det var en stor økning i tap av både søyer og lam til gaupe i 2022, og det virker som en økning av gaupebestanden også vil medføre en tilsvarende økning i antall beitedyr tatt av gaupe. Dermed vil behovet for skadefellingstillatelse av kunne bli større enn det har vært i de forutgående årene med en svært lav gaupebestand.

Selv om vi ligger godt under bestandsmålet på seks familiegrupper av gaupe i region 4 mener sekretariatet at dette ikke burde gå på bekostning av muligheten for å kunne gi en skadefellingstillatelse ved skade på beitedyr, der hvor andre tiltak ikke er mulig. Bestandssituasjon må imidlertid tas hensyn til ved vurdering om skadefelling skal iverksettes, og det bør settes vilkår om at mordyr i lag med unger ikke skal felles.

En eventuell tildeling av ett dyr gjennom betinget skadefelling hvor det så langt som mulig unngås å felles mordyr i lag med unger, ansees å ha marginal effekt på bestanden.

Vedlegg (lenk)

[Bestandsstatus bjørn 2022](#)

[Bestandsstatus gaupe 2022, \(dokumentert yngling tom. 2021\)](#)

[Bestandsstatus jerv 2022, \(dokumentert yngling tom. 2021\)](#)

[Rovviltforskriften](#)

[Naturmangfoldloven](#)